

# EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 13 Ocak 2016

## Börklüce Mustafa 600 Yıl Sonra

1400'lü yıllar... Anadolu bir yanda çöken Orta Çağ Bizans karanlığının içinde, bir yanda da Timurlenk'in işgalci orduları ile Osmanlı arasında sıkışıp kalmış...

Osmanlı, 1402'de Timur'un orduları karşısında Ankara'nın Çubuk ovasının sisleri arasında mağlup edilmiştir. Ege, Yıldırım Bayezid'in esir düşmesiyle birlikte önce Aydınoğulları Beyliği'nin eline, daha sonra 1405'te yeniden Osmanlı egemenliğine geçer. Bu arada Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında taht kavgası devam etmektedir. Çelebi Sultan Memet kardeşlerini boğdurarak, ya da Bizans tefurlarınca para karşılığı esir tutulmalarını sağlayarak yönetimi ele geçirir. Ancak tarihe *fetret devri* diye geçen yaklaşık kırk yıl boyunca Anadolu'da kargaşa ve yoğun sömürü hüküm sürer.

Osmanlı bütün bu kargaşalık dönemi boyunca saltanatını İzmir bölgesinden elde ettiği zenginlikler ile beslemeye yönelmiştir. Sakız ve Midilli adalarına değin uzanan verimli topraklardan elde edilen tahıl, meyve, sebze ve diğer ürünlere bunların ihracatı engellenerek zorla el konulmakta, Ege adaları ve Anadolu ile ticaret bağları kopartılmaktadır.

**Nazım Hikmet** dönemin koşullarını “*velhasıl hüinkar idi, timar idi, rüzgar idi, ahüzar idi...*” dizeleriyle anlatır.

Anadolu yoksullarının hoşnutsuzluğu 1416'larda Karaburun'da **Börklüce Mustafa**, Manisa'da **Torlak Kemal**, Edirne Karaorman'da Simavne Kadısı **Şeyh Bedrettin** ile birlikte isyana dönüşür. Börklüce Mustafa'nın müridleri, üzerlerine salınan Osmanlı ordularını önceleri yenilgiye uğratar. Nazım'ın “*Yarin gül yanağından gayrı*” diye betimlediği, ortaklaşa üretip, ortaklaşa paylaşımaya dayalı yepyeni bir sosyal düzenin ilk örgütlenmeleri gerçekleştirilir. Bedrettin'in öğretilerine göre “*Tanrı herkesi topraktan yaratmıştır; ve dolayısıyla toprak ortaktır*”.

Sultan I. Mehmed durumdan haberdar olunca oğlu II. Murat'ı Rumeli ordusuyla Börklüce'nin üzerine gönderir. Osmanlı ordusu ihtiyar, genç, erkek, kadın yoluna kim çıkarsa katlederek Karaburun'a varır. Cehennem Vadisi bölgesinde kanlı çatışmalar gerçekleşir; Osmanlı ordusu bir yandan da Sakız adası tarafındaki kaçış yollarını kapatmıştır. Etrafı çevrilen ve yandaşları büyük bir kıyıma uğrayan Börklüce, tutsak edilip Ayasuluğ'a (şimdiki Selçuk) getirilir. Tarihçiler Börklüce'nin yiğitlerinin gözleri önünde asılarak öldürüldüğünü, kendisinin de kollarından ve ayaklarından çarpmıya çivilenerek bir devenin sırtına bağlanıp şehirde gezdirildiğini nakletmektedir. Kendisine sadık dervişleri gözü önünde katledilirken “*İriş Dede Sultan, iriş!*” (Yetiş Dede Sultan, yetiş!) diye yakardıkları rivayet edilir.

Osmanlı saltanatı, iktidarına yönelik büyük bir tehlike olarak gördüğü Karaburun isyanının *eşitlik ve ortaklaşa üretim* fikirlerini acımasızca bastırmaya çalışır. Ne var ki insanlığın bu en yüce değerleri olan *barış, eşitlik ve birlikte kardeşçe yaşama* idealleri 600 yıl sonrasına günümüze değin taşınır.